

Achterafpraat

Incidentonderzoek met open blik

Dit keer heb ik het plezier een boek te bespreken dat ik al mocht lezen en commentariëren terwijl het nog geschreven werd. Bovendien mocht ik het nawoord ervoor schrijven. Dat maakt me misschien wat minder neutraal dan je van een recensent verwacht. Van de andere kant: geen enkele recensie is ooit objectief, maar het is niet verkeerd om er transparant over te zijn naar de lezers.

| TEKST CARSTEN BUSCH

Ik ben blij dat dit boek is verschenen, want iets dergelijks is hoognodig binnen de Nederlandse taal: een boek gewijd aan een modernere kijk op incidentonderzoek gebaseerd op nieuwere stromingen binnen veiligheid.

Elementen hiervan kun je weliswaar ook vinden in Gerben Bekooij's *Veerkracht* of mijn eigen *Risicoreflectie* (beide vorig jaar verschenen), maar in tegenstelling tot die boeken concentreren David van Valkenburg (die al eerder *Frisse Blik* schreef) en Ron Koppes zich in dit boek helemaal op het leren van incidenten – en zoals de ondertitel al aangeeft van de dagelijkse praktijk.

Mooi vormgegeven

De eerste indruk is goed. Het boek is handzaam, mooi vormgegeven met effectief gebruik van rood als steun-

kleur en er is een voorwoord van voormalig NVVK-voorzitter Victor Roggeveen. Het taalgebruik is zeer toegankelijk en het boek wordt in het bijzonder toegankelijk gemaakt omdat we door het boek een drietal personen volgen met een verschillende kijk op veiligheid en incidenten: Hanna de handhaver, Oscar de onderzoeker en Pedro de procesbegeleider. De manier waarop zij met problemen omgaan en de ontwikkeling die ze doormaken verduidelijkt de (zeer laagdrempelige) theorie die in het boek wordt gepresenteerd.

De structuur van het boek bestaat uit vier delen. Maar eerst is er een inleiding, die informatie geeft over de manier van kijken en wat suggesties geeft over hoe je het boek kunt lezen en gebruiken. Het is deels een werkboek in de zin dat de lezer wordt aangemoedigd aan te strepen

en notities te maken. Het is vooral ook een reflectieboek dat je aanmoedigt om de materie te laten inzinken en er mentaal mee aan de slag te gaan.

Deel een en twee

Het eerste deel (hoofdstukken 1 en 2) is vrij kort. Het opent het boek met een beschrijving van de huidige of gebruikelijke manier van onderzoek en geeft reflecties hierop. Hoe kijken we terug op incidenten, de rol van achterafwijsheid (denk aan de titel van het boek), de rol van het vertellen van verhalen en hoe oorzaken slechts bedenksels zijn. Zoals ieder deel wordt het kort samengevat in een aantal bulletpoints.

Deel twee (hoofdstukken 3 t/m 5) bespreekt drie verschillende denkkaders. Dit is eigenlijk de kern van het boek en dus belangrijk om de boodschap te begrijpen. Hier gaat het om: welk mensbeeld hebben we; wat is de rol van complexiteit; open en nieuwsgierig kijken.

Met deze drie denkkaders in je bagage kunnen we verwachten dat je beter leert van gebeurtenissen en dat verbeteringen eerder zullen slagen. Je mensbeeld bepaalt voor een groot deel hoe je een onderzoek ingaat, hoe je op incidenten reageert en wel-

Het is deels een werkboek: de lezer wordt **aangemoedigd aan te strepen en notities te maken**

ACHTERAF IS MAKKELIJK PRATEN

Effectiever leren van incidenten
en de dagelijkse praktijk

David van Valkenburg
Ron Koppes

ke vragen je stelt. Het begrijpen van complexiteit is belangrijk om te begrijpen met wat voor soort systeem je te maken hebt in je onderzoek. Door open en nieuwsgierig een onderzoek in te gaan, voorkom je dat je voorin genomen start en vooral naar schuld kijkt of probeert je eigen vooroordelen te bevestigen.

Deel drie: praktische vertaling

Deel drie (hoofdstukken 6 t/m 8) gaat over het onderzoeken, analyseren en leren van incidenten. Het derde deel van het boek is vooral de praktische vertaling van de moderne kijk op onderzoek. Het proces van onderzoek wordt besproken. We zien hoe je een tijdlijn kunt construeren, kort passeert een aantal methodes en modellen de revue, waaronder Tripod, FRAM, ETO en drift.

Er is ook een waarschuwende paragraaf over het effect dat je meestal zult vinden waar je naar op zoek gaat – juist daarom is het belangrijk om een onderzoek open en nieuwsgierig aan te pakken.

Hoofdstuk 8 besteedt aandacht aan het delen van resultaten. Hierbij zien we de rol van taal, hoe je zinvolle maatregelen bedenkt, psychologische veiligheid en het belang van herstel.

Laatste deel: leren

Het laatste deel (hoofdstuk 9) is weer relatief kort en gaat over het leren van de dagelijkse praktijk. Je hebt namelijk geen incident nodig om de in het boek besproken aanpak te gebruiken. Leren en verbeteren hoeft niet te wachten op een incident. Het boek sluit af met korte persoonlijke reflecties van de auteurs, en zo-

als gezegd, een nawoord van ondergetekende die de aanpak gepresenteerd in dit boek in een historisch perspectief zet.

Al met al een dikker aanrader en wat mij betreft een serieuze kandidaat voor het beste (Nederlandstalige) veiligheidskundige boek van 2024! ■

Van Valkenburg, D. & Koppes, R. (2024) Achteraf is makkelijk praten. Effectiever leren van incidenten en de dagelijkse praktijk
Zeist, VMN media, ISBN 9789462158542